

PROSVEȚTA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Dobrodošli v nas
predstavljam
vam dnevnico
z naslovom Prosveštja.

Izdanje dnevnice Prosveštja
je vse od leta 1918.

Leto—YEAR XVIII. Cenar 10c
in 25c. Issued daily except Sun-
days and Holidays.

Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1917.

Chicago, Ill., pondeljek, 22. decembra (Dec. 22), 1924. Subscription 25c
Yearly.

STEV.—NUMBER 300.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

GREEN PRAVI, DA BO HODIL ZA GOMPERSOM.

James Duncan, prvi podpredsednik A. D. F., je odstopil v jasi, ker ni bil on izvoljen. Green je bil izbran soglasno.

New York, N. Y., 20. dec. — William Green, tajnik-blagajnik rudarske unije, ki je bil včeraj soglasno izvoljen, da zasede predsedniški stolček Ameriške delavske federacije, katerega je izpraznil Gompers, je kasneje podal kratek "uradno izjavu" v kateri pravi, da se bo "sprovo držal temeljni načel unijozizma, katere je tako krepko zagovarjal Samuel Gompers in na katerih sicer zgradba delavske organizacije."

Green je bil izvoljen soglasno — dobil je včeraj deset glasov izvravnega odbora A. D. F. — pri formalnem glasovanju, ampak volitve niso bile brez konflikta. Dokaz temu je ostavka, katero je podal James Duncan, prvi podpredsednik federacije, takoj po volitvah. Duncan je izjavil, da je odstopil v znak protesta, ker ni bila upoštevana njegova kandidatura, češ, da on kot prvi za predsednikom ima pravico do Gompersovega mesta.

Bili so štirje kandidati: Matthew Woll in Thomas A. Rickert — prvi je vodja unije fotoengraverjev, drugi pa od-krojske unije — sta kmalu odstopila od kandidature, dokim se je Duncan, ki spada v unijo granitostrov, trdovratno držal do zadnjega; ko je pa videl, da je večina proti njemu, se je podal, toda svojo jesen radi poraza je pokazal javno, ko je naznanil ostavko. Duncanovo mesto bo nasledeno na prihodnjih taj. elektrikarjev, ki grejo v življenju. Na Greenovo podpredsedniško mesto je bil izvoljen James P. Noolan, predsednik unije električarjev.

Ekskurzija je pooblaštila Greena, da imenuje odbor, ki izdelava načrt za spomenik na Gompersovem grobu.

Revolta zamorcev se kuha v Afriki.

Zalutti v Južni Afriki se postavlja Angležem po robo in sabavajo neodvisno republiko.

London, 20. dec. — "Daily Express" je objavil včeraj poročilo svojega korespondenta v Capetownu, ki se glasi, da se je zelo resno rebelo gibanje pojavilo med zamoreci v Južni Afriki. Zamoreci agitirajo za neodvisno republiko.

Listi v Capetownu javljajo, da so zamoreci plemena Zulu tajno oborožujejo. Oblasti v Pretoriji so izvedele, da so domačini zbrali velik denarni sklad za nakup orožja in streliva; sklad se zhira pod pretezo, da gre denar za gradnjo cerkve.

Med zamoreci v Južnozapadni Afriki je tudi velika nezadovoljnost. Potniki iz Rehobotka priporočujejo, da so angleški oblasti tamkaj razglasile obsedno stanje.

NORRISOVA PRIDIGA JE ZA-
DELA.

Senator je bil neisprezen in trd v
svoji kritiki.

Washington, D. C. — Senator Norris, predsednik senatnega po-
loječkega odseka, ni v svoji o-
stri kritiki proti Coolidge-Under-
woodovi predlogi za oddajo Mus-
cle Shoals v najem privatnim in-
teresom, le dejal, da je Teapotki-
dom v primeri s to predlogo gla-
vica budite, temveč je tudi tekel.

Kansas City, Kans. — Tukajšnji
okrajni sodnik Fr. K. Thompson
je v petek odredil, da se Will Wi-
einskemu vzame njegovih pet
otrok. Wieinski je bil spoznat
krivim, da indeleže in prodaja
šganje. Sodnik je izjavil, da Šgan-
jarji nimajo pravice vraga-
vati, če da je poštena vzgoja
sploh nemogoča v hiši, v kateri je
opopna pijača. Otroci, ki so star-
od 4 do 13 let, se zdaj v okrajnem
otroškem zavodu. Starši in otro-
ci ljudi protestirajo proti tej raz-
sodbi.

Pregled dnevnih de- godkov.

Amerika.

Green, novi predsednik A. F. of
L. pravi, da bo hodil po Gomper-
sovih potih.

Stroški za vzdrževanje prohibi-
cije so se pomnožili za 300 odstot-
kov.

Poštni uslužbeni ne bodo od-
nehal.

Pastor-morilce bi rad pokazal,
da ni zdrave pameti.

Nenavadno oster mraz je pritis-
nil po vsejem delu Amerike.

Po svetu.

Albanija apelira na ligo narodov
proti vstaškim vpadom iz
Jugoslavije in Grčke.

Nemčija najbrž obdrži staro
vlado.

Rim se veseli prihoda srbskega
kralja in Pašča.

Francija ne bo izročila Ibaneza.
V Južni Afriki se kuba revolta
zamoreev.

Pastorja-morilca prika- zujejo kot blažnika.

Njegovi hčeri in druge prisotne iz-
javile, da Hight ni pri zdravi
pameti.

Mt. Vernon, Ill. — Rev. Lawrence M. Hight, ki se pred tukaj-
šnjim sodiščem zagovarja radi
dvojnega umora, ni pri zdravi pameti.
Tako sta v petek izjavili njegovi
dve mladi hčerki in nekateri
druge prisotne, ki so nastopile njemu
v prid. Hčerki sta izpovedali, da je
če akcentrik, hodi v spanju, go-
vorji raztreseno, pozabljal in da
ima večkrat hud glavobol. Če so
ga podali po vodo, je prinesel
premog; kadar je prinesel vodo,
je moral deliti s kranjem.

"Vi lahko dobite dobro Eganje
v lekarnah", je odgovoril dr. Doran.

"Vaše izkušnje ne soglašajo z
mojimi," je odgovoril senator Reed.

PRISOLIL JO JE PROHIBICIJO- NIŠKEM URADU.

KREPKO JE ZADELA MOAL- NA KLOFUTA.

Tudi izgovor je ni izbrisal!

Washington, D. C. — Dr. J. Moran, dodeljen prohibicijonskemu uradu, je poročal senatnemu odseku, da se vsake leto porabijo za pijačo okrog šest milijonov gallon denaturiranega alkohola.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani,

niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-
novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-
govarjala zglasimo, da se gla-
novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

govarjala zglasimo, da se gla-

novanje o vetrinami predlogi odloži

do 5. januarja.

Prijatelji predloga, ki niso sil-
ali se, ki je krošil v dvorani, niso takoj realizirali, da je to zna-
menje, da si je administracija za-

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

Cene organski po dogovoru. Nakupljeni so na vrednosti.

Narodina: Zadnjene države (izven Chicago) \$2.00 na leto. \$2.00 na leta in \$1.25 na tri meseca; Chicago \$2.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.65 na tri meseca, in za inozemstvo \$2.00.

Nakup na vse, kar ima vrednost v dolžini:

"PROSVETA"

2257-50 So. Leland Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenske National Benefit Society.

Owned by the Slovenske National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.00, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

SLIKE IZ NASELBINA.

Waukegan, III. — (Javna debata.) — Cadno zveni po neslušanju novica. Iz navade ali pa zato, ker se nočemo nikomur zameriti, pohvalimo druga drugega v dopisih, kako nam gre naprednost v klasicu. Debata tudi veliko, veseljšev, kjer se snidamo, o vseh vaših, kakor tudi malenkostnih stvarih. Zmagovalci je vedno tisti, ki je najbolj oseben in hudo. Javna debata, nam je španak. Zato je bila javna debata, ki se je vrnila pod avšpicijo socijalne skupnosti. V Waukeganu imamo preveč narodnih vodiljev, ali pa za narod vnetih rodujubov, kakor že hoče. Resnica je obrečana pri nas in tudi drugod. Če nisi hinavec, moraš pa postati, če hočeš, da te bomo radi imeli. Da preidem k debati.

Bratja Mahnič in Vičič sta skušala dokazati navzočim o taktiki Jugoslovanske socialistične zveze v vojnem času, da li je ta soc. zvezna v tistem času ravna pravilno.

Oziroma če se je pregrela proti socialističnim principom. Br. Vičič se je za to debate dobro pripravil. Dokazoval nam je, da je Jugoslo. soc. zvezna takrat storila korake, ki se popolnoma vijemajo s njenim programom, da ni niti

za las odstopila od principov mednarodne socialistične zvezne.

Se nadalje ostala aktívna članica te zvezne. Omenil je tudi, da so imeli člani Jugoslo. socialistične zvezne takrat priložnost pokazati napake in pota, kako bi se v tistem razburjenem času doseglo s

to drugo taktiko boljše uspehe.

Br. Mahnič je trdil, da se je Ju-

goslo. soc. zvezna izmerila svoj

princip proti vojnim principom, da

so voditelji bili slabii in da bi mo-

rala zvezna ostati članica ameriške

socialistične stranke.

Oglasilo se je tudi nekaj navzočih z raznimi vprašanji, ki so bila pojasnjena od obeh bratov, ki sta debatali.

Na vprašanja, ki niso spadala

na dnevni red, se je pa pojasnilo

vprašalec, da imajo priložnost

sklicati, oziroma aranžirati deba-

to o dotednjem spornem vprašanju.

Ker oba nasprotnika nista hoteli prisneti, kdo izmed njih je

podlegel v debati, so navozili od-

glasovali z vedenim, da je hr. Vičič

zmagoval.

Br. Mahnič in Vičič sta krivo-

vali čas, da pojasnita vsak po

svome sporna vprašanja. Ljudje

so napredni in jih na tako vašno

debate ne dobij. Učeni nismo ni-

boli dobiti. Ako bomo v naprej

vre zadevo reševali na javnih de-

batah, nam bodo vsem bolj jasno,

videli bomo ali imamo prav, ali

da smo v smoti. Sele takrat bomo

v resnicu napredovali in popravili

nepake, ki smo jih naredili. Ves

čas debate je bil mir, kar je veli-

ka vaščnost za celo naselbino. Že-

leti je, da se je večkrat snimeno in

debatisemo javno o vašnih pro-

blemih. Koristilo bo vsakemu po-

samešemu in celi naselbini. —

Rudolf Skala.

La Salle, III. je precej velika slovenska naselbina, kjer tudi napredujemo v vsakem osiru nekaj. Kljub temu je malokdaj videti dopis iz La Salle. Razveseljivih novic tudi jas ne bom poročala, pač pa o nešrečah, ki nas od časa do časa obiskujejo.

Dobroznanemu rojaku Joe Okleščen je zbolela hčerka za dif.

i. Zdravnik je zapri hišo. Istočasno je očeta pobil v Ameri-

can German Co., kjer je bil za-

poslen. K sreči ni dobil težkih telesnih poškodb. Isteča dne se je

doma na dvorišču igral devetletni deček in tako nešrečno padel z voza, da si je ubil kost v nogi.

Tako se vrstijo nešrečne druge

na drugo.

Mrs. Lovšina se je podvrgla

težki operaciji na žolnih kamnih,

mra. Turar je zapri hišo. Istočas-

no sem se nahajala tudi jas v bol-

niščici, operirana na treh opera-

cijah hkratu. Po štirih tednih bl-

vanja sem se vrnila domov v do-

mačo oskrbo in posređbo, ker v bolniščici je pišča in pomanjkljiva.

Tam se brigajo bolj za denar

ne za zdravje bolnikov, in do-

kler ima bolnik denar, mu dobro

strelejo, če ga nima in tudi pod-

porne organizacije ne, mu nihče

ne pomaga. Usmiljenost, s katero

se nadavejo, je nepojenata.

Zahvalim se S. N. P. J. za točno

izplačilo operacijske ter bolniščike

podpor, kar mi je bilo v najve-

čju točno, zato priporočam vse-

jednost, da pristopi: "vole tudi

izrekam obiskevalec, sestram

S. N. P. J. v LaSallu. Ogledujem

in Johnstownu, ki so me v

velikem številu obiskale in tako ne-

koliko okrajiale dolge dneve in hude boleznine. Hvala lepa mrs. Režen in Funar za darovanje šopek cvetel, s katerimi so okrasile mojo sobo. Najlepša hvala mrs. Rorogel za prvo pomoč v bolezni in mrs. Bratkočić za pomoč med časom moje odsotnosti v bolnišnici. — Anna Frankovich.

Meadowlands, Pa. — Da dokázemo naše življenje in se malo opomore društvena blagajna ter bomo deležni malo domače zabave, priredi društvo "Avgust Bebel", št. 259 v Meadow Lands vseleko dne 31. decembra, to je na Silvestrov večer v Miners dvojni. Program bo sleden:

1) Pozdravni govor.

2) "Ob dvajsetletnici S. N. P. J.", declamacija.

3) "Zapovedna Micka", komedija v dveh dejanjih. Igra dramski klub "Triglav".

4) Po igri ples in prosti zabava do polnoči.

5) O počnici "Odlod starega in prihoda novega leta". Živa slika.

Med igro in pri plesu igra slovenska godba na pihala iz Avelle, Pa. Vstopnina je za moške 75 centov, za ženske 25 centov, žolski otroci 10. Začetek je točno ob sedmih uro.

Vabiljeni ste vsi rojaki od bližnje, kakor tudi društva Slovenske narodne podpornih jednot, posebno društvo S. S. P. Z. in J. S. K. J. iz Meadowlandsa in ostala jugoslovanska podpora društva, da se v največjem številu udeležite. Veseljni odbor je skrbno na delu, da bo postrežba zadovoljna v vseh osirih. Klije na veselo srečanje.

Prvi napad na delavstvo je izveden v steklarnah v Hrastniku in v Trbovljah. Z ilavo vstrajnost se branijo naši steklarji že šest teden. Oni branijo svoje posilje — a ob enem najogroženeljšem položaju.

Ta moment smatra industrija za primeren, da poskuši zmanjšati delavščinsko plačo, — ne menec se zato, da so te plače že davno obredne.

Vabiljeni ste vsi rojaki od bližnje, kakor tudi društva Slovenske narodne podpornih jednot, posebno društvo S. S. P. Z. in J. S. K. J. iz Meadowlandsa in ostala jugoslovanska podpora društva, da se v največjem številu udeležite. Veseljni odbor je skrbno na delu, da bo postrežba zadovoljna v vseh osirih. Klije na veselo srečanje.

Obsojeni komunisti. — Rudarji in drugi delavci iz Terbovļa, ki so bili pred sodiščem v Celju rečeni za malično požar, ki je uničil mlinčko stavbo. Ogenj se je razširil in tako naglo, da so gasilci požarnih hramb iz Plaže v Domžalah z največjo težavo rešili gospodarsko poslopje. Kako je nastal požar, še ni pojasnjeno. Škoda je ogromna in se ečni na 800.000 Din. Uničeni so tudi vse stroje, ki so bili zavarovani približno za polovico.

Prvi napad na delavstvo je izveden v steklarnah v Hrastniku in v Trbovljah. Z ilavo vstrajnost se branijo naši steklarji že šest teden. Oni branijo svoje posilje — a ob enem najogroženeljšem položaju.

Obsojeni komunisti. — Rudarji in drugi delavci iz Terbovļa, ki so bili pred sodiščem v Celju rečeni za malično požar, ki je uničil mlinčko stavbo. Ogenj se je razširil in tako naglo, da so gasilci požarnih hramb iz Plaže v Domžalah z največjo težavo rešili gospodarsko poslopje. Kako je nastal požar, še ni pojasnjeno. Škoda je ogromna in se ečni na 800.000 Din. Uničeni so tudi vse stroje, ki so bili zavarovani približno za polovico.

Obsojeni komunisti. — Rudarji in drugi delavci iz Terbovļa, ki so bili pred sodiščem v Celju rečeni za malično požar, ki je uničil mlinčko stavbo. Ogenj se je razširil in tako naglo, da so gasilci požarnih hramb iz Plaže v Domžalah z največjo težavo rešili gospodarsko poslopje. Kako je nastal požar, še ni pojasnjeno. Škoda je ogromna in se ečni na 800.000 Din. Uničeni so tudi vse stroje, ki so bili zavarovani približno za polovico.

Obsojeni komunisti. — Rudarji in drugi delavci iz Terbovļa, ki so bili pred sodiščem v Celju rečeni za malično požar, ki je uničil mlinčko stavbo. Ogenj se je razširil in tako naglo, da so gasilci požarnih hramb iz Plaže v Domžalah z največjo težavo rešili gospodarsko poslopje. Kako je nastal požar, še ni pojasnjeno. Škoda je ogromna in se ečni na 800.000 Din. Uničeni so tudi vse stroje, ki so bili zavarovani približno za polovico.

Obsojeni komunisti. — Rudarji in drugi delavci iz Terbovļa, ki so bili pred sodiščem v Celju rečeni za malično požar, ki je uničil mlinčko stavbo. Ogenj se je razširil in tako naglo, da so gasilci požarnih hramb iz Plaže v Domžalah z največjo težavo rešili gospodarsko poslopje. Kako je nastal požar, še ni pojasnjeno. Škoda je ogromna in se ečni na 800.000 Din. Uničeni so tudi vse stroje, ki so bili zavarovani približno za polovico.

Obsojeni komunisti. — Rudarji in drugi delavci iz Terbovļa, ki so bili pred sodiščem v Celju rečeni za malično požar, ki je uničil mlinčko stavbo. Ogenj se je razširil in tako naglo, da so gasilci požarnih hramb iz Plaže v Domžalah z največjo težavo rešili gospodarsko poslopje. Kako je nastal požar, še ni pojasnjeno. Škoda je ogromna in se ečni na 800.000 Din. Uničeni so tudi vse stroje, ki so bili zavarovani približno za polovico.

Obsojeni komunisti. — Rudarji in drugi delavci iz Terbovļa, ki so bili pred sodiščem v Celju rečeni za malično požar, ki je uničil mlinčko stavbo. Ogenj se je razširil in tako naglo, da so gasilci požarnih hramb iz Plaže v Domžalah z največjo težavo rešili gospodarsko poslopje. Kako je nastal požar, še ni pojasnjeno. Škoda je ogromna in se ečni na 800.000 Din. Uničeni so tudi vse stroje, ki so bili zavarovani približno za polovico.

Obsojeni komunisti. — Rudarji in drugi delavci iz Terbovļa, ki so bili pred sodiščem v Celju rečeni za malično požar, ki je uničil mlinčko stavbo. Ogenj se je razširil in tako naglo, da so gasilci požarnih hramb iz Plaže v Domžalah z največjo težavo rešili gospodarsko poslopje. Kako je nastal požar,

Razne vesti.

ZARAJALA JE ZOPET ZVER V ČLOVEKU.

Zamorec so lindali skoraj pred šerifovimi vratmi.

Charleston, Mo. — V letušnjem letu je bilo malo manj silikatov ožjanju, kot v prejšnjih letih. Nekateri so mislili, da so se ljudje poboljšali dolni na jugu, kjer so lindarski avtodeski v navadu. Ali dogodki zadnjih dni govorijo, da zver v človeku ne prizana. Šešteti hoče zdaj, da doseže, kar je v tenu leta zamudila.

Tukaj se je zbrala drahel brojna več ko dve sto oseb in je pričela 20-letnega zamoreca Roosevelta Grigsbyja iz ječe, katerega je nekaj belopoltna dekle oboževal, da je napadel. Drhal ga je vlečko proti šerifovemu stanovanju in ga obesila petdeset čevljev pred od šerifovega doma.

Ko je bil zamorec mrtev, so se odigrali pravi divjaški prizori. Debel ni bila zadovoljna, da je izvršila umor, ampak je oskrnula tudi mrlja. Privezala ga je k avtomobilu in vlačila po ulicah, na katerih stanujejo zamoreci. Zraven je drla in kričala, kakor da je obesedena in pri tem streljala s saponresi. Končno je drhal obesila na kol blizu neke grocerije.

Zver v človeku pa še ni bila sita. Namenska je drva skupaj in nato je položila nanje mrlja, ga obilila s petrolejem in podtaknila netov.

Governor zdaj preiskava dogodek.

Tako izvršeno v letu 1924 dne 18. decembra od ljudi, ki trdijo, da so kristjani šest dni pred Božičem, velikim praznikom miru.

ZNANSTVENA PREDAVANJA V CHICAGU.

Dne 28. decembra t. l. in 4. januarja prihodnjega leta se bodo obdržavali dve važni znanstveni predavanji v gledališču Garfield pod vodstvom Racionalističnega univerzitetnega čikaškega društva.

Dne 28. decembra bo na dnevnem redu vprašanje: "Ali se je človek razvil iz Adama ali opose?"

Predaval bo Percy. Predavatelj bo prikazal boj med geologijo in teologijo. Navedel bo debato med Huxleyjem in Gladstonoff. Obdelal bo vprašanje, koliko star je človeški rod. Kaj nam geologija pripoveduje o prvem človeku. Razložil bo zapiske v skalih. Pomejval bo vprašanje, ali je človek propadel angelij ali se razvijajoča žival? Odgovori nato vprašanje iz antropologije in etnologije. Čudezna civilizacija starega Egipta.

Dne 4. januarja bo na dnevnem redu "tisočletni boj med vero in manostjo."

Predavatelj bo popeljal poslušalec nazaj v temne čase, ko so se godili že "čudeži". Pojasnil je, kako vera in znanost razlagata naravo. Obdelal bo čaravnštvo. Poizkusl je veru za uničenje kemije in fizike. Preganjanje Roger Baconsa. Kako je triumfira sanitarni in medicinska znanost. Verško zdravljenje umobolnih. Teologija in znanstvena razlagajoča gospodarska.

Predavanji sta tako zanimivi, da naj jih posetijo vsi, ki so zmožni angleščine in žele spolniti in raziskati svoje znanje.

Vrata se odpro ob dveh popolnih. Vstopnišna petdeset centov.

BARBARSKE METODE.

Omaha, Neb. — Zamorec Frank Myler je bil otočen, da je napadel zamorko Linnie Walker. Zastrupljen je bila tiralnica in pojavila je odška po zamorecu, da ga aratra. Našla je vrata zaprta. Skupala je priti s silo v koko znamora. Zamorec je pregnal policijo s streli. Zdaj je začela pravata bitka. Policija je napravila kordon okoli zamorske koče in ustreljala vanjo od vseh strani in z vankovrsnim stralnim oružjem razen topov. Zamorec se še ni podal. Nato so mu začeli koko nadzirati. Bitka se je nadaljevala in zamorec je streljal iz goreče koke, dokler ga ni streljal v lobzki puški zadevi na streli v obraz. Ko je streljanje iz koke ponahalo, se je policija počasi, predvidno in oprezovala koko. Našla je zamoreca s prestrunjanim obrazom, ogenj se je pa že hujšal njegovemu truplu. Neki pasant je pa dejal, aki bi imelo policija kaj soli v glavi, bi zmanjšala koko. Ko bi zamorec zmanjšala koko, bi se podal.

Pri tej prasišči je bil teško razen načelnik detektivov Ben Danbaum, detektiv Tom Ryan je zadebil lahko strelno rano.

V MASSACHUSETTU PRI- PRAVLJENI ZA NOVO STRANKO.

Sporazume v tej državi za naslovno delavsko politično gibanje narašča.

Boston, Mass. — Massachusettska konferenca za progresivno politično akcijo je sklenila v Bostonu, da pet milijonov glasov, oddanih za La Follette, ustvarja ugoden položaj za ustavnovitev nove trajne stranke. V Massachusettsu imamo potrebovno ogrodje, da takoj ustavnovimo stranko, ampak čakali bomo z delom do narodne progresivne konferenec, ki se vrši dne 21. februarja v Chicagu, in misel tukajšnjih vodiljev novega političnega gibanja, ki povzročil glavobol starinom republikanske stranke in burboncem demokratične stranke.

Prihodnja konferenca v Massachusettsu se skliče v mesecu aprili, da vzame za podlago svojemu delu zaključke konferenec v Chicagu. Na konferenci so izvolili Joseph Barraka iz Bostonu in Walter S. Hutchinsona iz Greenfielda, socialističnega governerskega kandidata, delegatoma za čikaško konferenco v februarju.

Majhna skupina radikalnih delegatov je zapustila dvorano, ker ni hotel predsednik George Clark iz Tauntona sprejeti poročila, katerega je predložil Harry Cantor, član odseka za resolucije, ki je napadalo La Follette in program konference za progresivno politično akcijo.

Navzočih je bilo več ko 130 delegatov, ki so zastopali lokalne in centralne organizacije strokovno organizirane delavstva. Delegati so bili iz mest kot New Bedford, Salem, Woburn in Boston. Dobro so bili zastopani strojniki, krojaški delavci in železničarji.

Tudi med farmarji se širi spoznanje, da je živa potreba združitev delavstva in farmarjev v politiki, dasiravno tvorijo farmarji v novo-angloških državah zelo konservativni element, ki se da težko pridobiti za napredne ideje in ljudska gibanja.

PROHIBICIJA NAKLADA LJUDSTVU DAVKE.

Washington, D. C. — Ko je bil sprejet Volsteadov zakon, so prohibicijonisti farbali ljudstvo, da bo treba izdati le majhen trošek in Združene države postanejo suhe kot puščava Sahara. Ampak troški se naraščali od leta do leta, ljudje se pa niso spremeniли v vodopivec.

V letu 1922 je šlo za vzdrževanje prohibicijije deset milijonov dolarjev. Zdaj se zahteva že trideset milijonov. Od teh pojde ena tretjina za prohibicijonsko ento, ena tretjina od vso pojdje za justični departement, ker sodnitske procedure proti kräilem Volsteadovega zakona stanejo denar, nekaj pojde za obrežno strato, ki so tihotropske ladjte itd.

Tatovi, ki kratejo žganje, se tuji dilo množe. Leta 1920 je bilo ukradenih 53.000 galon žganja, leta 1924 pa že 29.688 galon.

In ko je Madden, predsednik zboričnega odseka, vprašal, kaj naj proti temu storiti, ni vedel

prohibicijonističnega ravnatelja Hayesa, povedati drugega, kot da se naj skladajoč bolje zastralijo. Temu je še dodal, da to dokazuje, kako perfidno je človeštvo in da nekateri ljudje kratejo žganje, kakor drugi ljudje druge reči.

ŽELEZNIŠKE DELAVCE OD- PUŠCAJO.

Tacoma, Wash. — V delavnici Chiesgo, Milwaukee & St. Paul železniške družbe so najprvo odpuščali lepo število delavcev, nato pa so znašli delovni čas na pet dni v tednu.

Tako izgleda božično darilo železniških delavcev, ki so ga prejeli za dobro in pošteno delo.

Haarmen hodi imeti smrt takoj.

Hanover, Nemčija, 20. dec. — Fritz Haarmen, morilce na debelo, še dan prej je razburil vse Nemčijo, ko je zahteval včeraj, ko je slišal smrtno obsoho, da mu morilce takoj odsekati glavo. "Z veseljem in ves srečen grem na morilce in pojedim glavo na tisto, in sim prej tem rajši," je reklo Haarmann na pokazal najmanjšega karzana vseckos obraznem. Ko je dobil besedo zagovora, je reklo: "Ce me eprostite, bom še moril in ubil."

Ali še nista pravilno pisat težit angloščin? Naredi si "Slovensko-angloško slovnico", kotovo je izdala in ima na prodaj Knjigarna matice S. S. P. J.

Nezakonito prihajanje inozemcev.

Ravnokar izdano poročilo generalnega priselnika komisarja za fiskalno leto 1923—24 nagiba, da je kvotni zakon še bolj pospešil vtihotapljanje in prihajanje čez mejo, ker se mnogi podjetni Evropejci, ki niso mogli najti mesta v kvoti ali niso marali dije čakati, poslužujejo tega načina, da pridejo v Združene države.

Kaj se godi v tem pogledu ob mednarodni meji, najbolj ilustrirajo nekateri posnetki iz poročila s strani zastopnikov priseljeniškega urada ob kanadski in mehiški meji.

Uradniki, nastavljeni ob mehiški meji, imajo enake pritožbe.

Ravnatelj, ki je načelnički distrikta No. 22 v glavnem stanovu v San Antonio, Texas, piše: "Vtihotapljanje se je povečalo tekom minulega leta in načaga veliko odgovornost našim obmejnima uradnikom ter mnogo posla vsej zaščitnej v svrhu aretacij in obravnav pred sodišči. Skoraj vsi aretirani inozemci so bili oboženi radi pregreška proti zakonu o potnih listih (passport control act), kar je zagotovilo, da so bili kaznovani v zapor od prir. dni do nekoliko mesecov, dotedan v globini in času, ki so ga moral presediti v tem pogledu ob enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli po enega moške za vsakih sto jard obrežja, in za to bi bilo treba celo vojsko. Edino je mogoče pridakovati, da uvozimo te vtihotapljenimi inozemci v točkah, kjer se steze iz reke začenjajo stekati. Nadzornik, ki mu je poverjena služba v Brownsville je v svojem letnem poročilu na ta urad podal, kako je reke nudi polno prilik inozemcem za prihod čez mejo, samo da hočejo. Le v redkih slučajih je mogoče zasediti inozemce, ki prihajajo čez reko. Kaj takega bi bilo le mogoče, aki bi imeli

Matija Cerk.

Misli človeka.

Uvod.

Dopisovalci so pred časom začeli v Prosveti obsojati pisanje o zakonskem življenju, čeprav je zato važno, da se javno razpravlja o njem, kjer s tem se morda odzrije marsikatero zamotano vprašanje. Ampak razpravljanje mora biti tako, da odgovarja dejstvu zakonskih nešreč v podaja pravo zrealo o človeških potrebah. Večina spisov, kolikor jih je prišlo na dan v začetku kritike, je imela obliko enostranskega zagovora oseb, katerih so zaostale daleč nazaj v gosti megi s svojimi globoko zakritimi mislimi. Ako hočemo pravilno prejemati zakonsko življenje, moramo priti v javnost z odkritočrnnimi izjavami, da podajo povzročitelje propadla življenja v pravi svetlobi. Ni sem čital vseh spisov, ker me spoperka niso zanimali in bil sem ninenja kakor več čitateljev, da morda to biti nazadnjaška stvar.

Med časom mojega spisa je prva kritika zavzela drugo stališče. Posneli so vmes trenutni razlage, ki so se trudili založiti stvar prenesti na pravo mesto. Nekateri so podali zelo pomembne podatke, vendar pa večina ni pose-

gla tja, kjer je glavni vozel za motane mreže.

Ako bi bili zakonski v upnem življenju in uskokti odkritočrnni, bi podali javnosti čisto resnico in drugim ldom bi priliči na dan. Ampak resnosti manjka, odkritočrnnosti pa nasprotuje javnost in sistem današnjega družabnega reda. Zato pa pojejo zmerom eno in isto pesem: mož je bil pijanev in surovež, pa sem ga zapustila; žena je zapravljivka in razuzdanka, ne maram je; pustil ali pustila me je brez vsakega vzroka itd. Seveda, taki izgovori so prav poceni, najbolj hitro pri roki in tudi najbolj ščitijo postenje uskonkov. Tu pa silita na dan vpraša: kako in zakaj je postal mož pijanev in surovež in zakaj je žena zapravljivka in razuzdanka?

O kraljevih pijanevih, kvartopireih in lahkoživeh u vredno govoriti na tem mestu, ker ti so itak moralno zgubljeni za človeško družbo. Ampak znamo je, da je marsikatera vzorna in postena mladenka postala zapravljivka, ko si je naložila zakonski jarom, marsikateri mladenki je postalše v zakonu narobemož. Na-

sprotno se jo v zakonu marsikado spreobrnili, iz lahkomiselnega mladenka je postal vzoren gospodar.

Zakonsko življenje je mnogostransko in ga ni mogoče opisati s par vrsticami. Napisati bi bilo

treba veliko knjige, da bi dobili pravo podobo o zakonskem življenju. Javnost je v tem oziru dozaj že prav malo storila, pač pa se je že veliko ugibalo in kritiziralo o zakonskem življenju. Ali ni se še posrečilo poseči v jedro in odkriti sredstva, ki bi učinkovalo na zakone, da se olajšajo in naredijo srečne. Slovensi imamo primerno veliko zbirko knjig in spisov, ali nobeden se resno ne bavi s tolmačenjem zakonskih krizev in s tajno zamotanimi dejstvi. Večina spisov, kolikor jih pride na dan, se bavi z bajkoslovjem in sundromani, ki slikajo dramatično ljubezensko prizore. Nobeden pa ne razpravlja resno o sostavi človeškega ustroja, o faktorjih, ki naložujejo in so takorekoč sprodljivi elementi zakonskega sistema.

Nekatere vere so se zelo razvile za zakonsko življenje. Ena izmed glavnih, rimsko-katoliških, v kateri živi večina Slovencev, ki je vzel zakon pod svojo kontrolo, ga pomešala v verske nauke in postavila se je sama za pokroviteljico nad zakonskim parom. V to svrhu je skrupsala iz starih očakarskih sporovi neke vrste postavo, ki naj bi služila za trdno zakonski vez. Po cerkveni zapovedi bi bil blagoslovjen zmoto tisti zakon, katerega je blagoslovil duhoven z nepotrebnimi ceremonijami.

Glej, ravno tako brezčutno je sijala luna nekoč pred tristo leti. — V samotni vili Aretce pri Florenci počiva na skromnem ležišču, stran od bolesti nešrečen starek — Galileo-Galilei. Njegove temne, žive oči so osteklene in mrtve. Kako so strmele nekoč v harmonijo zvezdnega morja, kako so pile njegovo lepoto in hrepenele po luči spoznanja. Izgjal mu jih je nameči blešč vesoljstva, ko je razgnal s njega tančico. Zgodilo se mu je kot mladenec v Sadi predstajalstveno sliko. Lunina sfinga mu je s srčnim pogledom izpila oči. Svoje koščene roke integrira slepec proti firmamentu, da bi jih opral v občutljivi inči bočnih svetov. S temi rokami je moral prokleti spoznanje, ki ga je odkupil prirodi za ceno svojih oči, z njimi je moral prisjeti kriivo prisego in zmote — ponilan — poslan v pregnanstvo.

Skoro v istem času pa romi proti Regensburgu s potno palico v roki eden najgenjaljnških mož, kar jih je rodilo človeštvo. V pomanjkanju in bedi hiti v trudsopnih pohodih pred državni zbor, da si tamkaj izprosi vsaj del tekom tolko ist zastope place. Od prenapora onemogočega se poloti bolezni. V mrljalem napadu ga teži smrť skrbi in bolesti. Teko je peminul Wallensteinov zvezni vitez in Gallilejev priatelj — Janez Kepler, zakonodajalec neba v berških sunčkih. Pri vsej bedi ni nehal sanjariti o pravljicnem kraljestvu na luni; na zemlji herad — je kraljevanje sestovom na nebu ter jim zaučeval hitrosti in pot.

In še ni konca trajeve poti spornosti! Dvoje novih mučeniških obrazov je pričarala pred oči negotova luč mesečine. Sanjavih oči, z bridkim namevom krog usten vstaja iz polmaraka postava zoologa Friedlaenderja. S smelim zamahom nam je razrezil uganko Palola in lune, a je trepetajo obatal pred ngankom življenja — in prostovoljno odšel od tod. Koliko milostnejša je bila usoda geologa Knobelja, nadobudnemu raziskovalcu vulkanizma! Sredi najpolnejšega znanstvenega stvarjanja, da sredi iz živega dela, prav ko je stali na strmem pobočju kraterskega greba, ga je poklicala k sebi priroda in ga pokopala v ognjenih globinah. —

Oziriva se iz te mračne tesnobe nazaj v brezmejno svetobo vesoljstva! Ali ne gorijo noči vse lepeški svetovi? In luna med njimi — ta daljen, nedosegljiv svet — ali se ti ne zdijo noči kot kos domačije? Saj so sejali po njenih njivah tvoji bratje najlahnejše seme, saj so jo naši najboljši sinovi orali z zlatimi plugi spozna, saj je nježno pozela in pospravila v shrambe — človeška misel iščoda.

Kamorkoli pada njen žarek, se stvarajo čuda: izpravgori geologu kamen in temu se zaveti živadozancu, vname se kemiku voda — in tuj, nepristopen svet ti postane domovina.

Kot zvezno nebo si, sreč človeka iskalca, — pri vsej življenski temi toliko luči in nerazrešne globine!

II. Mars, zvezda ngank.

Ce bi mi bilo dano na izbiro, v katerem delu prostranega vesoljstva bi se hotel znova naroditi, tedaj bi si poiskal jako skromen kotiček. Ne poštel bi si po onih magičnih deželah, ki jim se preko njih prelivajo zarje in dnevi in trojni, vijolični, rdeči in zeleni luči, tudi bi me ne mikalo toliko nastaniti se v meglenem repu kakega kometa in prejadrati na njem nepoznano nebesne dolje: prav brez vsakega pomisnika bi se odločil za poniznega Marsa.

"Zakaj neki?" si mislik.

Saj je vendar tako majhen in siromalen ta svet! Devet njegovih krogov bi moral zgneсти, da ustvari eno samo zemljo. — Saj leži njegovo kraljestvo tako blizu naše redne domačije, v ugodnem slučaju jedva 57 milijonov kilometrov daleč. Ce bi se premestil z zemlje naun, koliko pomeni to v vesoljstvu? Kakor da bi se bil preselil iz ene vasice v drugo.

Kaj mikavnega in novega imam torej iskat na njem?

Obrni pogled na nočno nebo, razfarjeno od zvezdnega bleka! Med srebrnim svetljanjem zvezdnega morja gori visoko na južnem nebuh drobna rdeča lučica. Kot brieča svetilka na samotni ladji daleč na odprttem morju. Skozi ozvezdje Leva krmari danes tajinstvena bačica. Cres mesec dan je najdej zasidran v sosednjem zvezdnem otoku in zopet beli dalje — in dalje po neutrujni nebesni poti.

(Dalje prihodnjih.)

Astronomski pomenki.

(Dalje.)

Nekončno previdno daje priroda na posodo svetlobe. Svetlobni trak, ki je bil posojen kateremužku telesu in se je odbil na njegovi površini, ne more ustaviti nikdar več svoje preteklosti. Neizbrisno listino dobi seboj na pot, ki na njej vsako večer oko lahko čita: "Jaz sem izposojenček." Na tej listini pa je znala priroda na isredno rafiniran način začrtati tudi ime dolinka. Ob steklu se odbije luč, ob ledu, ob jeklu, ob apnencu — in vsakokrat se vtisne drugačen pčet odbehlegi žarkom.

Polarizacijo imenujemo v fiziki to prekrjanje svetlobnih žarkov pri odboju, njih "dolno pismo" pa, ki ga nosijo seboj, se zove "polarizacijski kot".

Predalec, v težavne fizikalne teorije bi naj vedel podrobno plemeljevanje omenjenih pojavov. Zadostno naj ti dejstvo, da se je fizikom posredilo razrešiti hišnoglavje izposojenega svetlobnega žarka ter dogmati imen upnika in dolinka.

Kaj je v prirodi tanjšega od luči in kaj je hrnejščega od njenih žarkov? Skozi vesoljstvo božijo nemirni prameni kot ptice brez trupla in poti, krijojo se in razhajajo, hite mimo tebe, in predno ti je enkrat utripnila žilka, Še sijajo drugim svetom in merijo ceste nekončnih nebesnih doljav. Kot jadra misel — njih pot!

Ustaviti žarek na mirzilnohitrem begu, povprašati ga, kam in odok, razrešiti mu vsemirsko preteklost, razbrati iz njega, kje se je rodil in mudil: to bi bila divna kognična pravljica. Postala pa je že davno živa resnica. Da, tudi za žarke blede mesečine.

Astrofizik Landerer je čital iz inči, ki se odvija ob planjavah luninih "oceano", da se glasi njen "dolno pismo" na ime 33° 17'.

Iskal je na zemlji hribino, ki bi ji bil lasten vsaj približno enak polarizacijski kot. Končno je našel celo družino takih rudin, vse do zadnje pa so eruptivnega izvora, pravcate lave, ki so privrele iz notranjščine, se na zemlji izredno hitro ohladile in steklasto skrepenele. Posebno dvoje vrst zemeljske lave, obzidjan 33° 16' in vitrofri 38° 18', nam je predstavil kot pristi: sestri one strjene magme, ki krijejo temne planjave tuninski morij in okopnih planjav. Gotovo te bo zanimala vest, da je izaledila znanost tudi v nebesih meteorih, t. zv. moldavitih, sorodnic luninih lav ter nam s tem odkritjem znova podkreplila enotno zgradbo vesoljstva.

Tako je dognala znanost tvarno kakovost lunine skorje. Na izredno duhovit način je dejala, da je lunina suknja atkana iz pristnega magmatičnega blaga. — Ostanki ognjenih jezer na zemlji ter zanimivi Ebertovi poizkusni pa so nas opozarjali že sami, da je kraj lunine oblike izredno sumljiv. Ves je porisan z vrtimi krošnimi pianjavami, ki segajo često druga preko druge. Živo nas spominja zamrznih ognjenih morij in jezer, ki so se v pradavnini drugo za drugim razlivali in vglabiljali v prvotno lunino skorjo. — To pa je prav ona ščitna odeja, ki je oblikovalo geolog Stuebel mladostno zemljo.

Da zadnjega člena se je sklenila veriga spomina!

— Od one čudopolne noči, ko je Galilej trpetajočega srca naravnal prvikrat daljnogled na lunino sfingo, do semelega Landererjevega poskusa, ki je izsegel roko stotisoč kilometerov globoko v vesoljstvo, odkrnilo druge lunine telesa in ga razkrojil v kemički retorti, — vsekoci si mi bil svet spremeljevalec in tovarš.

Samo še par trenutkov se sedaj pomudi pri meni!

Sanjava mesečina mi sije skozi odprto okno v sobico, kjer sva kovala nekoč predzrno načrto za pot po vesoljstvu. Z mešljimi rokami božajo linični žarki zarašnene slike po steni. Hrepenjenje in upravljanje in smage, prevate in spomina, čepravajo iz preprečil listov luninih rib. Mrtvo in tiso podiva na njih mesečino, kot bi sijala na odpadlo jesensko listje. Kako bladro si segajo v roke stoletja!

Ali tja, kjer je glavni vozel za motane mreže.

Ako bi bili zakonski v upnem življenju in uskokti odkritočrnni, bi podali javnosti čisto resnico in drugim ldom bi priliči na dan. Ampak resnosti manjka, odkritočrnnosti pa nasprotuje javnost in sistem današnjega družabnega reda. Zato pa pojejo zmerom eno in isto pesem: mož je bil pijanev in surovež, pa sem ga zapustila; žena je zapravljivka in razuzdanka, ne maram je; pustil ali pustila me je brez vsakega vzroka itd. Seveda, taki izgovori so prav poceni, najbolj hitro pri roki in tudi najbolj ščitijo postenje uskonkov. Nobeden pa ne razpravlja resno o sostavi človeškega ustroja, o faktorjih, ki naložujejo in so takorekoč sprodljivi elementi zakonskega sistema.

Nekatere vere so se zelo razvile za zakonsko življenje. Ena izmed glavnih, rimsko-katoliških, v kateri živi večina Slovencev, ki je vzel zakon pod svojo kontrolo, ga pomešala v verske nauke in postavila se je sama za pokroviteljico nad zakonskim parom. V to svrhu je skrupsala iz starih očakarskih sporov neke vrste postavo, ki naj bi služila za trdno zakonski vez. Po cerkveni zapovedi bi bil blagoslovjen zmoto tisti zakon, katerega je blagoslovil duhoven z nepotrebnimi ceremonijami.

Skoro v istem času pa romi proti Regensburgu s potno palico v roki eden najgenjaljnških mož, kar jih je rodilo človeštvo. V pomanjkanju in bedi hiti v trudsopnih pohodih pred državni zbor, da si tamkaj izprosi vsaj del tekom tolko ist zastope place. Od prenapora onemogočega se poloti bolezni. V mrljalem napadu ga teži smrť skrbi in bolesti. Teko je peminul Wallensteinov zvezni vitez in Gallilejev priatelj — Janez Kepler, zakonodajalec neba v berških sunčkih. Pri vsej bedi ni nehal sanjariti o pravljicnem kraljestvu na luni; na zemlji herad — je kraljevanje sestovom na nebu ter jim zaučeval hitrosti in pot.

In še ni konca trajeve poti spornosti! Dvoje novih mučeniških obrazov je pričarala pred oči negotova luč mesečine. Sanjavih oči, z bridkim namevom krog usten vstaja iz polmaraka postava zoologa Friedlaenderja. S smelim zamahom nam je razrezil uganko Palola in lune, a je trepetajo obatal pred ngankom življenja — in prostovoljno odšel od tod. Koliko milostnejša je bila usoda geologa Knobelja, nadobudnemu raziskovalcu vulkanizma! Sredi najpolnejšega znanstvenega stvarjanja, da sredi iz živega dela, prav ko je stali na strmem pobočju kraterskega greba, ga je poklicala k sebi priroda in ga pokopala v ognjenih globinah. —

Oziriva se iz te mračne tesnobe nazaj v brezmejno svetobo vesoljstva! Ali ne gorijo noči vse lepeški svetovi? In luna med njimi — ta daljen, nedosegljiv svet — ali se ti ne zdijo noči kot kos domačije? Saj so sejali po njenih njivah tvoji bratje najlahnejše seme, saj so jo naši najboljši sinovi orali z zlatimi plugi spozna, saj je nježno pozela in pospravila v shrambe — človeška misel iščoda.

Kamorkoli pada njen žarek, se stvarajo čuda: izpravgori geologu kamen in temu se zaveti živadozancu, vname se kemiku voda — in tuj, nepristopen svet ti postane domovina.

Kot zvezno nebo si, sreč človeka iskalca, — pri vsej življenski temi toliko luči in nerazrešne globine!

II. Mars, zvezda ngank.

Ce bi mi bilo dano na izbiro, v katerem delu prostranega vesoljstva bi se hotel znova naroditi, tedaj bi si poiskal jako skromen kotiček. Ne poštel bi si po onih magičnih dežalah, ki jim se preko njih prelivajo zarje in dnevi in trojni, vijolični, rdeči in zeleni luči, tudi bi me ne mikalo toliko nastaniti se v meglenem repu kakega kometa in prejadrati na njem nepoznano nebesne dolje: prav brez vsakega pomisnika bi se odločil za poniznega Marsa.

"Zakaj neki?" si mislik.

Saj je vendar tako majhen in siromalen ta svet! Devet njegovih krogov bi moral zgneсти, da ustvari eno samo zemljo. — Saj leži njegovo kraljestvo tako blizu naše redne domačije, v ugodnem slučaju jedva 57 milijonov kilometrov daleč. Ce bi se premestil z zemlje naun, koliko pomeni to v vesoljstvu? Kakor da bi se bil preselil iz ene vasice v drugo.

Kaj mikavnega in novega imam torej iskat na njem?

Obrni pogled na nočno nebo, razfarjeno od zvezdnega bleka! Med srebrnim svetljanjem zvezdnega morja gori visoko na južnem nebuh drobna rdeča lučica. Kot brieča svetilka na samotni ladji daleč na odprttem morju. Skozi ozvezdje Leva krmari danes tajinstvena bačica. Cres mesec dan je najdej zasidran v sosednjem zvezdnem otoku in zopet beli dalje — in dalje po neutrujni ne